

МІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра психології і туризму

КУРСОВА РОБОТА
на тему: «Особистісна тривожність як фактор неуспішності у навчанні
школярів»

Студентки 3 курсу

групи СОа 13-20

Педагогічного факультету романо-германської та української філології
напрямку підготовки «Іноземні мови та літератури, методика навчання
іноземних мов і зарубіжної літератури(англійська мова і друга
західноєвропейська мова)»

спеціальності «014 Середня освіта»

Джус Катерини Вікторівни

Науковий керівник: к.психол.н., доцент кафедри психології і туризму

Шевчук Вікторія Валентинівна

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____

Оцінка ЄКТС: _____

Члени комісії:

(прізвище та ініціали) _____

КИЇВ 2023

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ВПЛИВУ ТРИВОЖНОСТІ НА УСПІШНІСТЬ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	5
1.1 Успішність шкільного навчання як психолого-педагогічна проблема	5
1.2 Тривожність як прояв емоційної сфери молодшого школяра	7
1.3 Тривожність як негативний фактор успішності навчання молодшого школяра.....	10
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВПЛИВУ ОСОБИСТОЇ ТРИВОЖНОСТІ НА НАВЧАЛЬНУ НЕУСПІШНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	15
2.1 Організація емпіричного дослідження	15
2.2 Аналіз особливостей впливу особистої тривожності на неуспішність навчання учнів початкових класів	18
ВИСНОВОК.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	29
ДОДАТКИ.....	32

ВСТУП

Актуальність теми дослідження визначається тим, що за несприятливих зовнішніх умов у сучасному стресовому середовищі рівень тривожності стає одним із визначальних у формуванні особистості дитини. Багато його найважливіших рис і особистих якостей формуються на цьому етапі життя.

Від того, як вони встановлені, залежить їх подальший розвиток. Все більша кількість тривожних дітей зараз характеризується підвищеною тривожністю, невпевненістю в собі та емоційною нестабільністю.

. Багато психологів, як В.М. Лстапова, В.К. Вілюнас, К.Е. Ізард, Н.Д. Левітов, ч.д. Спілбергер та інші зверталися до проблеми страху.

У працях Е.Л.Калини, Ю.Л. Ханін та інші показали, що страх, як стан відповідної загрози, надає на людину оптимізуючу дію. Однак, як і в працях А.І. Захарова, Н.В. Імеладзе, Л.М. Парафіяни та інші, постійні переживання страху стають особистим новоутворенням – страхом.

Аналіз досліджень різних авторів показує, що дитяча тривожність, з одного боку, має психодинамічний характер, а з іншого боку є результатом соціалізації. Існує можливість корекції в дитинстві страхів і тривог, які проявляються в умовах соціалізації.

Початкова освіта є основою всієї подальшої спільної та професійної освіти. Успішність навчання в початковій школі багато в чому визначає долю людини, її подальше життя, адже у віці, коли зазвичай здійснюється початкове навчання, формуються основні основи особистості людини.

Дослідники цієї проблеми вказують на очевидний зв'язок тривожності з ефективністю навчання дітей шкільного віку. Психологи відзначають, що навчання у дітей часто супроводжується підвищеною тривожністю. Проте страх може виступати як активатором навчального процесу, роблячи його успішним і ефективним, оскільки мобілізує увагу, пам'ять та інтелектуальні

здібності дитини, так і негативним чинником, який не дає дітям можливості реалізувати себе в навчальній діяльності.

Проблема, яку ми розглядаємо, є однією з найбільш значущих у сучасній психологічній науці, її дослідження та результати спрямовані на вирішення багатьох педагогічних проблем, пов'язаних з організацією ефективного навчання та виховання молодших школярів. У зв'язку з цим актуальність даної роботи полягає в її практичному інтересі.

Об'єктом нашого дослідження є особливості особистісної тривожності як фактор неспішності у навчанні школярів

Предмет дослідження: особистісна тривожність як фактор неспішності у навчанні школярів

Мета дослідження – визначити негативний вплив особистісної тривожності на шкільну успішність.

Гіпотеза дослідження полягала в тому, що особистісна тривожність дитини молодшого шкільного віку є безпосереднім чинником навчальної неспішності.

Для досягнення поставленої мети та перевірки висунутої гіпотези ми вирішували наступні задачі:

1. Теоретичний аналіз проблеми впливу тривожності на успішність навчання дітей молодшого шкільного віку
2. Розглянути успішність шкільного навчання як психолого-педагогічну проблему
3. Емпірично дослідити особливості особистісної тривожності як фактор неспішності у навчанні школярів

Структура роботи: курсова робота складається зі вступу, двох розділів, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи 33 сторінки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ ВПЛИВУ ТРИВОЖНОСТІ НА УСПІШНІСТЬ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1 Успішність шкільного навчання як психолого-педагогічна проблема

Найважливішим завданням педагогічної науки є розкриття сутності успіху, виявлення структури успіху, виявлення ознак, за якими можна орієнтуватися в його складових, і розробка науково обґрунтованих прийомів ідентифікації цих ознак. Без цього неможливо науково дослідити фактори відмови та розробити контрзаходи.

Сучасний тлумачний словник з педагогіки визначає **успішність** як ступінь засвоєння знань, умінь і навичок, встановлених навчальною програмою, з точки зору їх повноти, глибини, усвідомленості та міцності. Знаходить своє зовнішнє вираження в оціночних балах. [2].

Успішність – це ступінь засвоєння учнями певних знань і вмінь у процесі навчання, спосіб їх набуття з метою використання в подальшому особистому житті та професійній діяльності (Біляковська, 2012). Успішність залежить від педагогічної мотивації дитини, її здібностей і обдарувань, емоційно-вольової складової (впевненості у своїх силах, самовладання, наполегливості). [28].

Зниження успішності все частіше спостерігається серед учнів початкових класів і може бути зумовлене як причинами, пов'язаними з організацією навчального процесу (оснащення навчального закладу необхідними засобами навчання, матеріалами, обладнанням і приміщенням), так і такими факторами, як вік та пов'язана з перебудовою організму, обставинами в сім'ї, стосунками з друзями, наявністю шкідливих звичок.

Успішність є фактором, що впливає на здоров'я школяра, оскільки учень повинен встигати виконувати домашні завдання, відвідувати додаткові заняття та секції, вести здоровий спосіб життя (правильно харчуватися, займатися спортом, проводити час на свіжому повітрі). , мати нормальну кількість годин сну). [1].

Порівняння оцінок з окремих предметів свідчить про успішність з кожного предмету, предметного циклу, класу чи школи в цілому. Висока успішність учнів досягається системою дидактичних методів, форм і засобів, а також навчальною діяльністю.

З позиції, зазначеної вище, можна скласти систему показників успішності. Виконання цих вимог містить найбільше інформації про успіх:

- зробити хоча б один непрямий висновок, поєднавши наявні знання, уміння та навички в засвоєнні нових знань;
- застосовувати, добирати та комбінувати наявні знання, уміння та навички в новій ситуації, робити індивідуальні непрямі висновки;
- Прагнення до знань теоретичного характеру з метою їх отримання;
- активно долати труднощі в процесі творчої діяльності;
- Докладати зусиль для оцінки власних результатів у пізнавальній діяльності.

Вивчення психолого-педагогічної літератури з питань шкільної успішності дозволило виділити три основні чинники успіху: вимоги до учнів, які виходять з цілей школи; психофізичних можливостей учнів; соціальні умови життя, виховання і навчання в школі та поза школою вимоги, що пред'являються до учнів, лежать в основі розробки контрольних завдань і критеріїв оцінювання. [4].

Вимоги до змісту освіти можуть бути реалізовані лише в тому випадку, якщо вони не перевищують фізичних і розумових здібностей учнів і відповідають умовам навчання і виховання дітей. Здібності дітей поділяються на дві тісно пов'язані сторони - фізичні та розумові здібності. Розробляючи вимоги до учнів, фахівці з кожного предмета керуються деякими стандартними навичками дітей певного шкільного віку. [2].

Психофізичні здібності дітей змінюються і вдосконалюються під впливом соціальних умов, у тому числі під впливом педагогічної роботи школи. Зміст і методи навчання підвищують продуктивність учнів, соціальні умови як фактор успіху також взаємодіють з продуктивністю дітей.

Це умови, в яких живуть, навчаються, ростуть діти, побутові умови, культурний рівень батьків і оточення, кількість класів, оснащення школи, кваліфікація вчителів, наявність і якість навчальної літератури та багато іншого. І цей фактор так чи інакше враховується при визначенні змісту виховання: одні й ті ж умови і одне і те ж навчання по-різному впливають на дітей, що ростуть в різних умовах, відмінностях в організмі і взагалі в розвитку. [6].

Не тільки виховання, а все життя дитини впливає на формування її особистості, а розвиток особистості відбувається не тільки під впливом зовнішніх умов.

Невиконання всіх вищезазначених вимог, нехтування факторами, що сприяють успіху учня, означає неуспішність. [8].

1.2 Тривожність як прояв емоційної сфери молодшого школяра

Тривожність як стан у вітчизняній та зарубіжній літературі досліджується насамперед у зв'язку з розвитком навичок саморегуляції у спортсменів. У деяких дослідженнях тривога розглядається як відповідь на соціальні впливи при певних індивідуальних психофізіологічних особливостях, а також як те, що може виникати при різних психосоматичних захворюваннях. [5].

У системі регуляції діяльності людини та її стосунків з іншими людьми емоційні переживання часто носять неусвідомлений характер і впливають на динамічні властивості дій та їх виконання, створюючи той чи інший емоційний стан. Важливе значення для успішності навчання дитини в школі має психічне здоров'я, тобто стан психологічного, фізичного та соціального благополуччя. [27].

Основою складності є швидкий темп змін протягом цього часу. Е. Г. Ейдемільер визначає тривогу як емоційний стан, що виникає в ситуаціях невизначеної небезпеки і проявляється в очікуванні несприятливого розвитку подій. Найчастіше термін «страх» використовують для опису неприємного емоційного стану або внутрішніх станів, які характеризують суб'єктивне

відчуття напруги, тривоги, а з фізіологічного боку - активацію вегетативної нервової системи.

Інтенсивність тривоги може бути різною, і її можна виміряти в часі як функцію рівня стресу, який відчуває людина. У словнику практичного психолога дається таке визначення тривоги - це стан цілеспрямованого підготовчого підвищення сенсорної уваги і рухового напруження в потенційно небезпечній ситуації, що забезпечує адекватну реакцію на страх. [11].

Молодший шкільний вік – найвідповідальніший етап шкільного дитинства. Глибокі зміни в психологічній картині молодшого школяра свідчать про широкі можливості розвитку дитини в цьому віці. Одним із факторів, що перешкоджають розвитку дітей, є порушення емоційної сфери – підвищена тривожність, страхи, розлади поведінки тощо. Тривожність як порушення емоційної сфери особистості – це стійке утворення, яке триває тривалий час і реагує до недостатньої адаптації дитини до конкретних соціальних ситуацій. Тривога є серйозним фактором ризику розвитку багатьох невротичних і психосоматичних розладів. [21].

Прояви тривожності у дітей, особливо молодшого шкільного віку, можуть бути соматичними та поведінковими. Соматичні прояви пов'язані зі змінами у внутрішніх органах і системах організму дитини: прискорене серцебиття, нерівне дихання, тремтіння кінцівок, скутість рухів, може підвищитися тиск, з'явитися розлад шлунка і т. д. Тривогу можна оцінити як психічний стан. характеризується можливими або ймовірними скаргами, змінами звичних обставин і діяльності, а також виражається в реакціях і конкретних переживаннях (тривога, хвилювання, порушення спокою). 7 На поведінковому рівні прояви підвищеної тривожності ще більш різноманітні та непередбачувані.

Вони можуть варіюватися від повної апатії та безініціативності до демонстративної жорстокості. Тривожні діти переконані: Щоб нічого не боятися, їх треба боятися. Через це страх є однією з основних причин агресії у дітей. [12].

При цьому у дітей зазвичай низька самооцінка. Особливої уваги потребують діти, у яких сформувалася агресія як засіб подолання тривоги. Вони маскують свій страх, приховуючи його від дорослих і однолітків, і навіть від самих себе, не знають, чого потребують самі, не можуть попросити допомоги і викликають негативне ставлення до себе в оточуючих. Це ускладнює і без того важкий внутрішній стан дитини та підвищує впевненість у тому, що шлях до «нормального» життя для неї перекритий. [26].

В цьому випадку важлива реакція дорослих, особливо вчителів, на такі прояви агресивності. Головна заповідь тут є: Ні в якому разі не потрібно відповідати агресією на агресію. Можна висловлювати невдоволення, образу, здивування, але максимум зусиль потрібно докласти до підвищення самооцінки тривожно-агресивних молодших школярів. Серед молодших школярів діти з високим і виділяється стійка тривожність, яка стає яскравою рисою особистості. [5].

Ряд досліджень, проведених К. Е. Ізардом, показують, що тривогу можна визначити як емоційний патерн, що складається з кількох відносно незалежних афективних факторів.

Страх - це комплекс емоційних переживань (страху, смутку, сорому, гніву, інтересу, провини та ін.),

Вищими значеннями в яких характеризуються показники цих переживань (страх, інтерес, провинна, сором). Педагоги, психологи та батьки повинні розуміти, що коли дитина перебуває у стані тривоги, зазвичай вона відчуває не одну емоцію, а скоріше комбінацію або модель різних емоцій, кожна з яких впливає на соціальні стосунки, соматичний стан, когнітивні здібності, процесів і поведінки в цілому.

Тривожна людина постійно передбачає несприятливий розвиток подій, які безпосередньо стосуються його. Навіть у разі успіху високотривожна особистість очікує негативних наслідків - висловлювань, суджень, переживань, дій інших.

На думку Л.А.Лепіхової, виникнення тривоги є результатом недостатньої пристосованості психофізіологічних механізмів, що проявляється підвищенням

рівня активації нервової системи і, як наслідок, недостатністю поведінкових реакцій. [18].

Страх не тільки негативно впливає на емоційне благополуччя людини, але й порушує функціонування психіки в подальшому житті - низька самооцінка, низький рівень навчання через ригідність мислення, відсутність творчої уяви, пам'ять - руйнування та гальмування. розвитку особистості відбуваються. Так звані «хронічні страхи» зазвичай переходять у патопсихологічні розлади. Багато тривожних дітей мають проблеми зі здоров'ям. [6].

Вирішення цієї проблеми полягає у визначенні чітких детермінант появи страху, об'єктивній оцінці наслідків наявності надмірної тривожності та страху в емоційному житті дитини, створенні найбільш оптимальної основи цих соціальних інститутів, на яких перебуває людина. супутній шлях його соціалізації, розробка ефективних корекційних програм з усунення дитячих страхів зокрема – суттєво допоможе в таких соціальних аспектах, як освітній процес у навчальних закладах, сімейне виховання, соціалізація особистості, індивідуальний розвиток і саморозвиток. [25].

1.3 Тривожність як негативний фактор успішності навчання молодшого школяра

Для шкільного віку характерна поява субординації мотивів, у цьому віці усвідомлені дії переважають над імпульсивними.

Страх може мати мотиваційну функцію в поведінці та розвитку особистості. Дослідження Н.В. Імеладзе показали, що при зіткненні зі складністю навчального завдання школярі з високим рівнем тривожності виявляють менш ефективні форми її реалізації в порівнянні зі школярами з низьким рівнем тривожності. Процес соціалізації в шкільному віці надає страху як соціалізованій емоції великого мотиваційного значення.

Загальновідомо, що передумовою тривожності є підвищена чутливість. Однак не кожна дитина з підвищеною чутливістю стає тривожним. Багато

залежить від того, як батьки спілкуються з дітьми. Іноді вони можуть сприяти розвитку тривожної особистості.

Наприклад, тривожних дітей частіше виховують занадто опікунські батьки. У цьому випадку спілкування дорослого з дитиною авторитарне, дитина втрачає впевненість у собі та своїх силах, постійно боїться негативних оцінок, боїться, що робить щось не так, починає хвилюватися. Це можна інтегрувати та розвинути у стійку формацію особистості: страх. [двадцять два].

Гіперопіка виховання може поєднуватися з симбіозом, тобто дуже близькими стосунками між дитиною та одним із батьків, як правило, матір'ю. При цьому спілкування дорослих і дітей може бути авторитарним і демократичним.

Батьки з певними рисами характеру схильні розвивати такі стосунки з дітьми - страх, підозрілість, тривога.

Наприклад, існує кореляція між кількістю страхів у дітей і батьків, особливо матерів. У більшості випадків страхи, які відчувають діти, були притаманні мамам в дитинстві або проявляються зараз. Мати, перебуваючи в стані тривоги, мимоволі намагається захистити психіку дитини від подій, які так чи інакше нагадують їй про її страхи. Турбота матері про дитину, яка складається з передчуттів, страхів і тривоги, також служить каналом передачі страху.

Такі фактори, як перевантаження з боку батьків і опікунів, можуть сприяти підвищенню тривожності дитини, оскільки вони створюють ситуацію хронічної невдачі. Стикаючись із постійними розбіжностями між своїми реальними здібностями та високим рівнем продуктивності, якого очікують від неї дорослі, дитина відчуває тривогу, яка легко переходить у страх. [24].

Ще одним фактором, що сприяє формуванню тривоги, є часті звинувачення, які породжують почуття провини. У цьому випадку дитина постійно боїться провинитися перед батьками.

У міру зростання тривожності дитини з'являються страхи - неминучий супутник тривоги, можуть розвинути невротичні риси. Невпевненість у собі

як риса характеру – це саморуйнівне ставлення до себе, своїх сил і можливостей.

Страх як риса характеру - це песимістичне ставлення до життя, коли воно подається повним загроз і небезпек. Невпевненість породжує страх і нерішучість, які в свою чергу формують відповідний характер. Отже, дитина невпевнена в собі, схильна до сумнівів і коливань, сором'язлива, тривожна, нерішуча, несамотійна, часто інфантильна, дуже сугестивна.

Невпевнена, тривожна людина завжди підозріла, а задумливість породжує недовіру до інших. Така дитина боїться оточуючих, очікує нападу, насмішок, образ. Він не справляється із завданням у грі, із роботою. Це сприяє формуванню реакцій психологічного захисту у вигляді агресії по відношенню до оточуючих. Т

Один із найвідоміших прийомів, який часто обирають тривожні діти, ґрунтується на простому висновку: «Щоб нічого не боятися, треба змусити їх боятися мене». Маска агресії приховує страх не тільки з боку оточуючих, але і з боку самої дитини.

Незважаючи на це, в глибині душі у них все той же страх, розгубленість і невпевненість, відсутність твердої опори ... Реакція психологічних захистів також виражається в відмова від спілкування та уникнення тих, хто становить «загрозу». Така дитина самотня, замкнута, малоактивна. [23].

Є також варіант, коли дитина знаходить психологічний захист «відходячи у світ фантазій». У фантазіях дитина дозволяє свої нерозв'язні конфлікти, уві сні знаходить задоволення своїх невітілених потреб. Уява - одна з чудових якостей, властивих дітям. Нормальні фантазії характеризуються постійним зв'язком з реальністю.

З одного боку, реальні події в житті дитини стимулюють її уяву; З іншого боку – самі фантазії впливають на реальність – дитина відчуває бажання реалізувати свої мрії. Фантазії тривожних дітей позбавлені цих якостей. Мрія не продовжує життя, а протистоїть життю. Така ж віддаленість від реальності полягає і в змісті тривожних фантазій, які не мають нічого спільного з

реальними можливостями, реальними можливостями, здібностями або перспективами розвитку дитини.

Ще один момент, пов'язаний з характером стосунків дитини з батьками, визначається тим, що діти від 7 до 10 років намагаються ідентифікувати себе з батьком своєї статі. Зростання в неповній сім'ї або в сім'ї з дисгармонійними відносинами, коли традиційно чоловічі ролі виконує мати, спотворений гендерний образ провокує розвиток страху.

Тривога неоднозначно впливає на успішність. Оптимальний рівень тривожності робить навчання ефективнішим: активізує увагу, пам'ять, сприйняття, інтелектуальні здібності. Але коли рівень тривоги перевищує норму, це призводить до паніки. Щоб уникнути неуспіху, дитина відходить від уроків, боїться відповідати на уроці, хвилюється, боїться, що її не запитають, іноді навіть йде до школи. [19].

Страх може виражатися або в реальній депривації учня і основних сфер діяльності та спілкування, або в результаті певних особистісних конфліктів, порушень у розвитку самооцінки, як би всупереч об'єктивно благополучній ситуації. Останні випадки є найбільш показовими, оскільки часто залишаються непоміченими вчителями та батьками. Такі страхи часто відчувають школярі, які добре і навіть відмінники вчать, відповідально ставляться до навчання, громадського життя та шкільної дисципліни, але це уявне благополуччя дається їм невиправдано високою ціною і, головне, зривом, коли діяльність дуже складна. У таких школярів виражені вегетативні реакції, неврозоподібні та психосоматичні розлади.

Тривога в цих випадках часто викликана конфліктом самооцінки, наявністю протиріччя між високими стандартами і досить сильною невпевненістю в собі. [20].

Такий конфлікт, який спонукає цих учнів постійно прагнути до успіху, водночас заважає їм справедливо оцінювати, що часто призводить до незадоволення, нестабільності та напруги. Це призводить до гіпертрофії потреби в продуктивності, що призводить до ненаситності. Перш за все, це

перевантаження, перенапруження, які спостерігаються вчителями та батьками і проявляються у вигляді розладів уваги, зниження працездатності та підвищеної стомлюваності.

Очевидно, що залежно від фактичного статусу однолітків учня, академічної успішності тощо, загальновизнаною головною проблемою є необхідність коригування методів. Робота в справжній легкій реабілітації в основному спрямована на розвиток необхідних орієнтаційних та комунікативних навичок, необхідних для подолання цієї слабкості, а по-друге, на корекцію самооцінки та подолання внутрішніх конфліктів. Однак паралельно з цією роботою, спрямованою на усунення причин страху, необхідно розвивати вміння учня справлятися з підвищеною тривожністю. [17].

Аналіз психолого-педагогічної літератури з даної теми дозволяє виділити ряд умов, за яких може формуватися високий або низький рівень тривожності, що виступає негативним чинником успішності навчання.

Перший набір умов — особистісні особливості дитини. До цієї групи відносяться такі стани, як невпевненість у собі, недостатньо завищена або занижена самооцінка, домінування бажання досягти успіху або уникнути невдач тощо.

Друга група умов – це фізіологічна наповненість дитини. Включає особливості фізіології дитини, тобто біологічну захищеність центральної нервової системи.

Третя група умов - соціальні умови, які в основному визначаються специфікою виховання дитини в сім'ї. При даній групі захворювань можуть виникнути такі фактори:

- Тип сімейного виховання. Високий рівень тривожності розвивається в сім'ях з домінуючим типом виховання «симбіоз», а низький — у «маленьких невдах».

- Матеріальна забезпеченість сім'ї. Високий рівень тривожності може розвинути, коли сім'я не має достатньої матеріальної підтримки, і цей факт визначається більшою мірою не стільки усвідомленням дитиною молодшого

шкільного віку, що їй «не вистачає грошей», скільки інтуїтивна турбота про сімейне батьківське піклування.

- Кількість дітей у сім'ї. Якщо дитина єдина в сім'ї, це зазвичай призводить до формування низького рівня тривожності та надмірної пасивності. Старша дитина може відчувати високий рівень тривожності внаслідок постійної боротьби за кращі умови життя. [15].

Отже, ми обґрунтували основні умови, за яких тривожність може негативно впливати на навчальну успішність дітей молодшого шкільного віку. Зв'язок між тривогою та академічною успішністю очевидний. Однак характер цієї залежності за певних умов може бути як позитивним, так і негативним.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВПЛИВУ ОСОБИСТОЇ ТРИВОЖНОСТІ НА НАВЧАЛЬНУ НЕУСПІШНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

2.1 Організація емпіричного дослідження

У дослідженні брали участь учні третього класу початкової школи. Загальна кількість учнів 48. Вік дітей 8-9 років. Серед учнів 20 хлопців і 28 дівчат.

Для дослідження переважного рівня тривожності ми використовували методику Тейлора «Опитувальник для вимірювання рівня тривожності» (за Т.А. Немчиновим). Анкета складалася з п'ятдесяти тверджень і карти. Кожне запитання вимагало відповіді «так» чи «ні», залежно від того, згоден чи ні респондент. Далі за ключем підраховували кількість збігаються відповідей: 40-50 балів відповідають дуже високому рівню тривожності; 25-40 балів - високий рівень

тривожності; 15-25 балів - середній рівень (має тенденцію до підвищення); 5-15 балів - середній (тенденція до зниження); 0-5 балів – низький рівень тривожності.

Щоб дослідити ступінь і тип тривоги, пов'язаної зі школою, у молодших школярів, ми використали Оцінку рівня шкільної тривожності Філіпса.

Тест складається з 58 запитань, які зачитуються учням. Кожне запитання передбачає відповідь «так» або «ні». Обробка результатів полягала у відборі питань, відповіді на які не узгоджувалися з ключем тесту – це були прояви страху. Потім підраховували загальну кількість невідповідностей за весь тест.

Підвищена тривожність учня проявляється, коли кількість невідповідностей становить більше 50% від загальної кількості контрольних питань. Про високий рівень тривожності свідчить показник понад 75%.

Проводиться аналіз загального емоційно-внутрішнього стану школярів, наявність факторів, що викликають тривожність, синдромів та їх кількість.

За змістом синдрому (фактори) можна охарактеризувати наступним чином:

- Страх школи взагалі - загальна емоційність молодшого школяра, викликана його залученням до шкільного життя в різних формах;

- відчуття стресу в соціумі - емоційність молодшого школяра, яка супроводжує соціальну взаємодію з однолітками;

- розчарування в прагненні до успіху - несприятливий психологічний фон, який заважає дитині розвивати свої потреби в успіху та досягати високих результатів;

- жах самовираження - негативне емоційне переживання ситуацій, пов'язаних з необхідністю саморозкриття, презентації себе іншим, демонстрації своїх здібностей;

- боязнь перевірки знань - ситуації, в яких перевіряються (надто публічно) знання, досягнення, можливості формують негативне забарвлення стосунків і тривожних переживань;

- страх того, що очікування інших не виправдаються - це орієнтація на важливість оцінки наслідків своїх дій та ідей іншими, боязнь оцінки людей, песимізм при очікуванні оцінки;

- низька стресостійкість з боку фізіології - особливість організації психіки та фізіології, що знижує можливість адаптації дітей до стресу;

- Труднощі і сором'язливість у стосунках з учителем є загальним негативним емоційним фоном стосунків зі старшими в шкільних умовах, що призводить до шкільної неуспішності дітей.

Анкета «Мій клас» Боврозера в модифікації Ю. З. Гільбух. Цей прийом спрямований на з'ясування загальної атмосфери дружби в класі.

Методика складається з 5 блоків по 3 питання, всього 15. Питання кожного блоку схожі:

1 питання – для вимірювання рівня задоволеності шкільним життям;

2 запитання – для вимірювання рівня конфліктності в класному колективі (за свідомістю кожного учня та класу в цілому);

3 запитання – для вимірювання ступеня згуртованості учнів у класі (відображення цієї якості у свідомості учнів).

Методичні питання подаються на бланку у вигляді таблиці. На заповнення анкети в середньому студент займає 5-10 хвилин.

Інструкція.

Запитання в цьому опитуванні спрямовані на аналіз вашого класу. Обведіть кружечком слово «так», якщо ви згодні з наведеним твердженням, або слово «ні», якщо ви не згодні з наведеним твердженням.

Правила виставлення балів наступні (у колонці для вчителя).

Запитання, яке не має поряд (навпроти) знака «п», оцінюється в 3 бали за відповідь «так» і 1 бал за відповідь «ні».

Запитання з позначкою «п» має зворотну оцінку, а саме 1 бал за відповідь «так» і 3 бали за відповідь «ні».

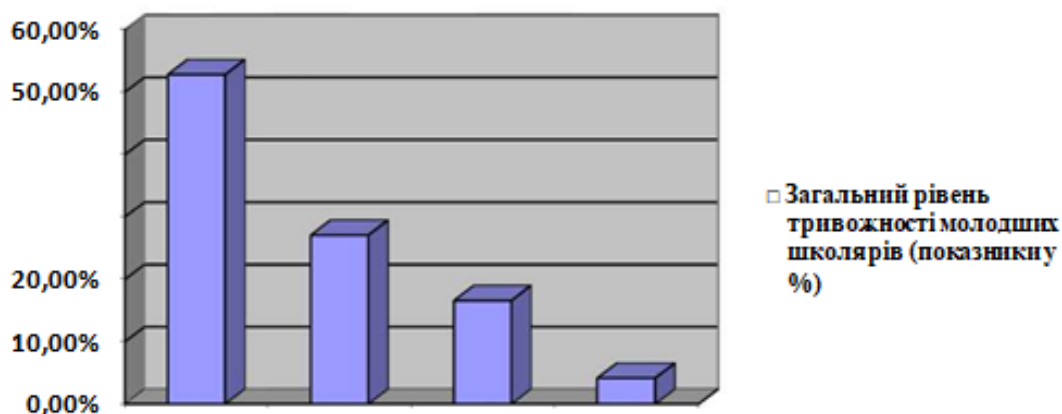
Питання, на яке не було відповіді або відповідь якого порушує правила, отримує 2 бали [9].

Крім того, оцінка нараховується для кожного параметра шляхом підсумовування балів за 5 питань, які конкретно стосуються цього параметра.

2.2 Аналіз особливостей впливу особистої тривожності на неуспішність навчання учнів початкових класів

Першим методом, який ми застосовували, був метод опитувальника вимірювання рівня тривожності Тейлора (за Т.А. Немчинова). Досліджуваним було надано методичну картку, учні перевірили читання та розуміння інструкцій, надали необхідний час.

Досліджуючи загальний рівень тривожності та страхів за методикою Тейлора, ми виявили високий рівень тривожності у молодших школярів (див. мал.1).

Мал. 1. Загальний рівень тривожності молодших школярів

Дані на мал. 1 показують, що в класі учні, як правило, мають високий рівень тривожності та, як правило, мають високий рівень особистої тривожності.

Страх такого високого рівня часто сприяє негативному впливу на всі сфери діяльності школи. Ці показники характеризують загальну тривожність молодших школярів, яка може бути пов'язана з навчальним процесом, стосунками в школі, а може бути проявом особистісних рис. Проте високий

рівень особистої тривожності сприяє академічній неуспішності, порушенням міжособистісних стосунків і особистісного розвитку.

Високий рівень тривожності виявлено у 52,08%, занадто високий середній – у 27,08%, занадто низький середній – у 16,6%, низький – у 4,16%.

Наведене вище свідчить про напружену, незручну атмосферу, що межує з тривогою в цьому класі. Практично на всі сфери діяльності молодшого школяра негативно впливає високий рівень страху.

Вивчення рівня шкільної тривожності за методикою Філіпса показало підвищення рівня загальної тривожності учнів. Учні продемонстрували підвищення рівня тривожності та тенденцію до високого рівня. Ці показники характеризують загальну тривожність молодших школярів. Ці показники характеризують загальну тривожність молодших школярів, яка може бути пов'язана з навчальним процесом, стосунками в школі, а може бути проявом особистісних рис. Проте високий рівень тривожності сприяє академічній неуспішності, порушенням міжособистісних стосунків і особистісного розвитку (табл.1).

Таблиця 1. Шкільна тривожність в учнів молодших класів (показники у %)

Фактори тривожності	Рівні			
	Низький	Середній	Підвищений	Високий
Загальна	4,16	16,60	40,76	45,00
Тривожність в школі	28,70	12,30	30,30	28,70
Переживання соціального стресу	7,30	15,30	46,10	7,60
Фрустрація потреби в досягненні успіху	38,40	30,70	23,00	7,60
Страх самовираження	23,00	7,60	53,80	15,30
Страх ситуації перевірки знань	7,60	23,00	23,00	46,10
Страх невідповідності очікуванням оточуючих	23,00	7,60	23,00	46,10
Низьке	46,10	7,60	23,00	23,00

Як відомо з даних таблиці 1, у 40,76% виявляється підвищений рівень тривожності в школі. Це може бути свідченням знайомства дітей у негативному емоційному стані, що має зв'язок з різноманітними фортами включення в шкільне життя. 40,10% діти мають підвищений рівень переживання соціального стресу.

Це можна вказати на явність сприятливих умов для соціальної комунікації, особливо з однолітками. У 30,70% виявлений середній рівень фрустрацій потреби у досягненні успіху. Це є показником перебування цієї частини учнів у не сприятливих умовах, що гальмують розвиток власних потреб до успіху та досягнення бажаних наслідків.

53,80% досліджуваних виявило підвищення рівня страху самовиявлення. Це може бути висновком того, що необхідність саморозкриття та представлення себе іншим викликає у дітей переживання негативних відчуттів.

У 46,10% відмічався високий рівень страхових ситуацій перевірки знань. Ця цифра вказує на те, що відзначається сильна тривожність з приводу перевірки знань у класі спостерігається у меншості дітей.

Більшість же учнів притаманна нормальному пристосуванню до ситуації стресогенності. 61,50% - підвищення рівня тривожності стосовно проблеми та страху у відносинах з викладачами. Це можна покращувати шкільну навчальну успішність. Більшість з учнів початкових класів демонструє тривожність на низькому рівні. Дослідивши рівень тривожності учнів початкових класів, виявили середньоарифметичний бал успішності (табл. 2.).

Таблиця 2. Середньоарифметичні бали успішності дітей молодшого шкільного віку

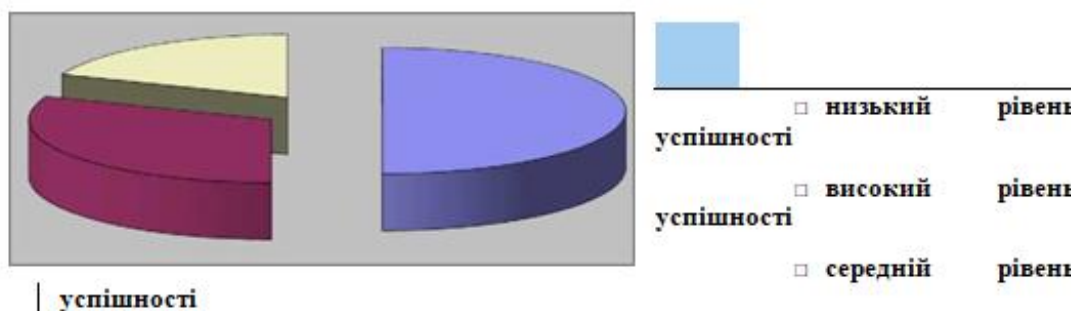
1	10,2	13	9,4	25	7,0	37	6,3
Настя Т.		Олена Х.		Віка К.		Максим В.	
2	6,1	14	7,0	26	6,7	38 Влад Р.	6,0
Юля К.		Аня Ч.		Кароля П.			
3	9,0	15	8,9	27	7,9	39	7,0
Люба З.		Оксана Н.		Настя Н.		Толя П.	
4	5,4	16	10,2	28	10,2	40	10,5
Таня М.		Женя К.		Олена К.		Рома К.	
5	6,8	17	6,9	29	5,9	41	11,0
Маша С.		Настя М.		Андрій Н.		Олексій К.	
6 Даша Б.	5,0	18	6,1	30 Юрій М.	6,0	42 Влад Р.	6,3
		Юля П.					
7	11,3	19	10,7	31	11,0	43	6,0
Валя Я.		Ліка Н.		Богдан Х.		Женя Т.	
8	6,6	20	10,9	32	8,0	44	6,2
Ганна А.		Оля В.		Женя К.		Андрій Д.	
9	11,3	21 Даша В.	7,0	33	6,2	45 Олег Д.	9,1
Аліна К.				Руслан Д.			
10	8,1	22	10,2	34 Віктор	7,9	46	10,4
Юля К.		Надія Н.		М.		Вова Н.	
11	5,7	23	5,5	35	9,9	47 Юрій М.	11,0
Женя Х.		Наталія М.		Роман С.			
12	6,0	24	10,0	36	8,1	48	5,3
Оля О.		Руслана О.		Дмитро К.		Святослав Р.	

Як видно з даних, наведених у таблиці 2. середні арифметичні оцінки дітей молодшого шкільного віку розподіляються на вищий, середній та нижчий реєстрові рівні.

50% учнів (24 особи) показують низьку успішність, 15 учнів (31%) досягли високого рівня, 9 учнів (19%) мають середній рівень. на

На підставі наведених даних визначимо загальний рівень успішності учнів (показники у %)

Рис. 2. Загальний рівень успішності учнів (показники у %)

Таким чином, із 48 учнів, які брали участь в емпіричному дослідженні, у 24 дітей було виявлено низьку тривожність, у 15 – високу, у 9 дітей – помірну тривожність.

Високий рівень тривожності - це стан, при якому сила подразника зазвичай перевищує індивідуальну психофізіологічну здатність організму дитини успішно його подолати або швидко адаптуватися до цього подразника з метою зниження тривоги.

За умов низького рівня тривожності (коли тривога ситуативно активізована) неадекватна реакція провокується лише іноді. Після закінчення дії подразника тривалий час (дні, тижні, місяці, роки) зберігаються страх, агресія, апатія як реактивність в умовах високої тривожності; в умовах середнього рівня тривожності - протягом певного часу (годин, днів); в умовах низького рівня тривожності - зникнення подразника повністю усуває реакцію.

При дослідженні задоволеності, конфліктності та згуртованості за допомогою опитувальника Боврозера «Мій клас» у модифікації Ю. З Гільбуха ми знайшли такі дані (табл. 3).

Таблиця .3. Середньоарифметичні показники задоволеності, конфліктності та згуртованості учнів обстежуваного початкового класу

Задоволеність	Конфліктність	Згуртованість
6	7	6

Як свідчать дані таблиці 3, можна визначити середній рівень щастя в класі та його негативний вплив на здатність класу приймати спільні рішення в певних спірних ситуаціях.

Конфлікти в різних їх проявах надто характерні для учнів початкових класів, але вони носять ситуативний характер і поступово проходять. Проте несприятливі умови, несвоєчасна психологічна допомога сприяють формуванню конфлікту як стійкого формування особистості.

Тому одним із завдань психолога має бути допомога учням молодшого шкільного віку в ієрархічному подоланні труднощів спілкування на власному рівні та на вищому (з дорослими), що сприятиме покращенню мікроклімату їхнього середовища. Особливо на сучасному етапі розвитку людства шкільні конфлікти є найскладнішою проблемою.

Конфлікти досить часто виникають на всіх рівнях і в різних умовах під час взаємодії з дорослими, однокласниками та оточуючим їх соціальним і культурним середовищем. Почастішають конфлікти в системах «учитель-учень» і «учень-учень».

Фактор низької згуртованості в класі властивий невисловленому прагненню кожного учня до згуртованості.

Досліджуваний нами клас відповідає опису як колективу індивідуалістів, кожен з яких зацікавлений у власному успіху. Сприяння формуванню згуртованості, цілеспрямованості та задоволеності колективом можливе за умови залучення всіх однокласників до активних спільних дій.

Дослідження виміряло вплив шкільної тривожності на шкільну успішність учнів початкової школи. Для спрощення процедури аналізу та отримання більш точних результатів у таблиці подано узагальнені показники рівня тривожності та успішності молодших школярів.

Таблиця 4. Показники впливу рівня тривожності на успішність молодших школярів (n=48)

Узагальнені показники рівня тривожності	Узагальнені показники рівня успішності (показники у %)		
	Високий	Середній	Низький
Високий	40,0	24,0	36,0
Середній	33,3	47,6	19,1
Низький	0,0	50,0	50,0

Як показано в таблиці 4, як успішні, так і неуспішні люди мають високий рівень тривожності. Серед учнів з високою тривожністю 40% навчалися на високому рівні (переважно 10, 11, 12), 24% навчалися на середньому рівні (переважно 7, 8, 9), 36% навчаються на середньому рівні. Свою успішність учні вказують за рівнем неуспішності (переважно оцінки 2, 3, 4 і 5 балів).

Учні з помірною тривожністю:

Високу успішність досягли 33,3% дітей, середню – 47,6% учнів середньої школи, низьку – 19,1% учнів. Частка учнів початкових класів із низьким рівнем тривожності не досягає високих показників. Середні та низькі бали мають 50,0% студентів. Потім використовувався коефіцієнт кореляції Пірсона для розрахунку та оцінки лінійного зв'язку між двома змінними (тривожність дітей та академічна успішність). Також коефіцієнт Пірсона дозволив точно встановити тісний зв'язок між цими двома показниками.

Математичні розрахунки показали коефіцієнт кореляції Пірсона $r_{xy} = -999 / (13,748 \times 79,023) = -0,9231$. Отже, можна зробити висновок, що рівень тривожності є прямим чинником неуспішності

ВИСНОВОК

Під успішністю розуміється ступінь засвоєння учнями певних знань і вмінь у процесі навчання, яким чином вони набувають їх з наміром застосувати в подальшому житті та професійній діяльності/ Успішність залежить від педагогічної мотивації дитини, її здібностей і обдарувань,

емоційно-вольової складової (впевненість у своїх силах, самовладання, наполегливість). Зниження обсягу навчання в класі особливо помітне також серед учнів початкових класів, що може бути пов'язано як з проблемами, пов'язаними з підготовкою методики навчання (включаючи відповідні засоби навчання, матеріали, обладнання та місцеве обладнання), так і такими факторами, як вік і пов'язані з перебудовою організму, сімейними факторами, стосунками з друзями, шкідливими звичками.

Потім, після вивчення теоретичного аналізу та теоретичних основ психологічних особливостей особистісної тривожності дитини молодшого шкільного віку як фактора шкільної неуспішності, ми підготували та провели емпіричне дослідження.

Ми оцінювали навчальну успішність учнів початкових класів за допомогою рівня тривожності Тейлора та тесту шкільної тривожності Філіпса. За даними дослідження, 52,08% дітей молодшого шкільного віку страждають від сильної тривожності, а 50,0% учнів мають проблеми з навчанням, що вказує на те, що тривожність є чинником пропуску навчання в школі. 40,76% дітей молодшого шкільного віку мали підвищену шкільну тривожність, тобто негативний емоційний стан дітей, пов'язаний з різними видами взаємодії зі шкільним життям.

Підвищене переживання соціального стресу виявлено у 40,10% учнів школи. Це свідчить про погані умови в школі для соціальних контактів, особливо з однолітками.

30,70% учнів висловили фрустрацію на середньому рівні у своєму бажанні досягти успіху, що означає, що той факт, що учні відчувають себе в поганому середовищі, є перешкодою для їх прагнення до успіху для прогресу та досягнення бажаних результатів.

53,80% респондентів більше бояться ситуацій, які стосуються їх самооцінки. Ці діти відчувають себе не впевнено, коли їм доводиться відкриватись, щоб показати іншим.

46,10% учнів показали високий рівень страху перед ситуаціями перевірки знань, тобто учні цієї школи відчувають сильне хвилювання під час перевірки своїх знань. Проте більшість школярів звикли до стресових ситуацій.

61,50% учнів продемонстрували підвищення рівня тривожності, що було пов'язано з проблемами з викладачами та хвилюванням. Особливо тих школярів, які відчувають страх і тривогу у стосунках «вчитель-учень». Це також фактор шкільної неуспішності. Серед молодших дітей у школі було менше тривоги, ніж у меншості.

При вивченні рівнів задоволеності, конфліктності та згуртованості за допомогою опитувальника Боврозера «Мій клас» Ю.А. У модифікації З. Гільбух середній рівень задоволеності класом і негативний вплив на здатність класу приймати рішення були показані разом, хоча розглядалися деякі конфліктні ситуації. Конфлікти в різних формах були надто характерними для учнів молодшого шкільного віку, але вони ситуативні і проходять поступово. Фактор низької згуртованості класу полягав у невиявленій потребі кожного учня в згуртованості. Студенти, про яких йдеться, — це група індивідуалістів, кожен з яких прагне власного успіху.

Результати опитування, а також індивідуальні підходи виявили такі проблеми, які турбують учнів початкових класів: страх перед самовираженням страх перед негативною оцінкою страх порівняння з кращими однолітками низька самооцінка завищена вимогливість вчителів проблеми вдома, надмірні вимоги з боку батьків, недостатній нагляд і відсутність підтримки з боку батьків.

Далі ми розрахували та порівняли лінійний зв'язок між двома змінними (тривожністю та академічною успішністю дітей молодшого шкільного віку), використовуючи коефіцієнт кореляції Пірсона. Крім того, коефіцієнт Пірсона був скоригований, щоб встановити тісний зв'язок між цими двома показниками. Наші розрахунки показують, що коефіцієнт кореляції Пірсона $r_{xy} = -999 / (13,748 \times 79,023) = -0,9231$. Іншими словами, рівень особистісної

тривожності можна вважати прямим чинником неуспішності дітей молодшого віку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаптація дітей (учнів/студентів до навчально-виховного процесу/наук. ред.: В. Г. Панок; авт. колонки 1, т.: Н. В. Сосновенко, А. І. Тінякова. 2-ге вид. К.: Український НМЦ практичної психології та соціальної роботи, 2014. 112 С.
2. Аракелов Н. Є. Психофізіологічний метод оцінки страху// Психологічний журнал - 2011. № 2. - 38 с.
3. Бочаріна Н. О. Психологія особистості: навчальний посібник / Н. О. Бочаріна.– Переяслав-Хмельницький: ФОП Лукашевич, 2014, 225 с.
4. Васьковська С.В. Про дитячий страх // Початкова школа, 2012, No 9, с. 8-11, № 10, с. 53-56.
5. Волинська Л.В. Педагогічна психологія : навч. пос./Скрипченко О.В., К.: Просвіта, 2001, 416 с
6. Волошина В.В., Волинська Л.В., Лохвицька Л.В. Розвиток пізнавальних інтересів у дошкільників та молодших школярів. – К.: НПУ імені Д. Драгоманова, 2003, 214 с.
7. Готовність дитини до навчання / С. Максименко. К.: МікросВС, 2003, 112 с
8. Гриньова О. М., Терещенко Л. А. Психодіагностика дитини: педагогічно-методичний посібник. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2015, 227с.
9. Застосування мінімальних діагностичних цінностей у діяльності працівників психологічної служби: методичні рекомендації / Автори: В. М. Горленко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко, І. І. Ткачук; Загальна ред В. Г. Панька. К.: УНМЦ практичної психології та соціальної роботи, 2018, - 106 с.
10. Лемак В.М., Петрище В.Ю. Промисловий психолог: методи діагностики, Ужгород. Видавництво Олександри Гаркуші, 2012, 616 с.
11. Молодший шкільний вік //Вікова та педагогічна психологія: Навчальний посібник /О. Скрипченко та ін. -К, 2001. 64

12. Мутліна Л. Психолого-педагогічні дослідження страхів у молодшому шкільному віці // Соціальна психологія 2004 № 5 144-152 с.
13. Помиткіна Л.В. Соціально-психологічні фактори шкільної тривожності молодших школярів / Л.В. Помиткіна, М.П. Полухіна Актуальні проблеми психології. 2015. Т. 10, Вип. 27. С. 482–492.
14. . Попович І. С. Психологія соціальних очікувань особистості: автореф. дисертації на здобуття наукового ступеня доктора психологічних наук: 19.00.05 «Соціальна психологія; Психологія соціальної роботи» Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля. , МОН України Сєверодонецьк, 2017, 40 с
15. Попових І. С. Психологія соціальних очікувань особистості: методологія, теорія і практика: навч.-метод Посібник Херсон: АЛДІ-ПЛЮС, 2019, 134 с.
16. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Довідник до Психологічного лексикону. підручник. Кий: Каравела, 2012, 328 С.
17. Для психолога в роботу. Методи діагностики, укладач М.В. Лемак, В.Ю. Петрище, вид.2 Ужгород, 2012, 618 с.
18. Пересадчак О. Фактори, що впливають на розвиток тривожності у дітей // Психолог 2003 - №2- С. 21-22.
19. Ставицька С.О. Зв'язок між шкільною успішністю та шкільною тривожністю у дітей молодшого шкільного віку. Наукові записки аспірантів. 65 (АН СШ, Волинський академічний дім). Випуск 4. Луцьк, 1997, - 78-85 с.
20. Ставицька С.О. Дослідження особистісної тривожності дітей молодшого шкільного віку проєктивними методиками//Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Методика підготовки фахівців професійного спілкування». Книга І. - Черкаси - 2012, 109-119
21. Ставицька С.О. Підготовка практичного психолога до роботи з профілактики та подолання особистісної тривожності молодших школярів// Збірник статей за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної

конференції «Соціальна робота в галузі освіти: проблеми, професійна підготовка та діяльність» . – Кам'янець-Подільський, 2012, 58-67 с.

22. Ставицька С.О. Прояв і подолання особистісної тривожності у дітей шкільного віку. Психологія. Збірник наукових праць. Вип.2 (МО України, НПУ ім. М.П.Драгоманова, Київ, 2012) С. 168-173.

23. Ставицька С.О. Психолого-педагогічні умови подолання особистісної тривожності у дітей молодшого шкільного віку. Психологія на межі тисячоліть: Збірник наукових праць учасників П'ятих Костюківських читань: У 3 т. К.: Гнозис. 2011. Т.3. 220-227с.

23. Ставицька С.О. Теоретичні основи дослідження особистісної тривожності молодших школярів Збірник наукових праць. Вип.1 (МО України, НПУ ім. М. П. Драгоманова, Київ, 2013). 135-139 С.

24. Тарасова С.Ю., Осницький А.К. Психофізіологічні та поведінкові показники шкільної тривожності // Психологічна наука і освіта. 2015. Т. 20. № 1. 59-65с.

25. Карпенко Н. Диференціація та діагностика окремих видів страху у дітей/ Н. Карпенко // початкова школа. 2002. № 3. 47с.

26. Ковалевська А. О. Причини та види страхів молодших школярів/ А. О. Ковалевська // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія : зб. Т. 26. Ч. 2. Ялта: РВВ ХДУ, 2010, 238с.

27. Шапар В.Б. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів. Харків: прапор. 2009. 670 с.

28. Шатковська О.І., Кушнір Ю.В. Особливості шкільної тривожності в підлітковому віці як соціально-педагогічної проблеми. молодий вчений. 2017. № 11 (51). 835–838 С.

ДОДАТКИ

Опитувальник «Мій клас» (методика Боврозера у модифікації Ю. Гільбуха)

За допомогою методики діагностується ставлення окремих учнів до свого класу, виявляється, яким є клас - дружнім чи ворогуючим.

Приладдя: аркуші паперу й ручки.

Методика складається з 15 питань, поділених на 5 блоків. В кожному блоці - 3 питання, перше з яких виявляє ступінь задоволеності учня шкільним життям, друге - його оцінку рівня конфліктності в класі, і третє - ступінь згуртованості класу. Питання методики подаються на бланку, що має форму таблиці. Заповнення опитувальника учнем в середньому триває 5-10 хвилин.

Порядок роботи: Пам'ятай, що ти характеризуєш свій нинішній клас, яким він є сьогодні. Підкресли свою відповідь (так або ні).

Текст опитувальника

1. Мені подобається вчитися у нашому класі
2. Діти в класі завжди б'ються один з одним
3. У нашому класі кожний учень - мій друг
4. Деякі учні нещасливі в нашому класі.
5. Діти в нашому класі сперечаються один з одним
6. З деякими учнями нашого класу я не дружу
7. Учні нашого класу із задоволенням ходять до школи
8. Багато дітей класу не можуть спокійно спілкуватися з однокласниками
9. Всі учні в нашому класі дружать між собою
10. Деякі учні не люблять свій клас
11. Окремі учні завжди намагаються настояти на своєму
12. Учні нашого класу добре ставляться один до одного
13. Наш клас веселий
14. Діти в нашому класі багато сваряться
15. Наш клас - дружний

Правила оцінювання

Підсумування даних, одержаних при заповненні анкети, здійснюється за такою системою:

- ступінь задоволеності (сумуються бали за питаннями № 1, 4, 7, 10, 13);
- ступінь конфліктності (питання № 2, 5, 8, 11, 14);
- ступінь згуртованості (питання № 3, 6, 9, 12, 15).

Для отримання узагальненої характеристики за кожний із трьох параметрів вводять середній бал (як середнє арифметичне).

«Вимірювання рівня тривожності Тейлора» (адапована Т. А.

Немчиновим)

Приладдя: набір карток за картону.

Порядок роботи: учням пропонується: «відкладіть вправо ті картки, які містять твердження, з якими ви згодні, а вліво ті картки, які містять твердження, з якими ви не погоджуєтесь». тестування продовжується 15-30 хвилин.

Гестовий матеріал:

1. Зазвичай я спокійний і вивести мене з себе нелегко.
2. Мої нерви засмучені не більше, ніж у інших людей.
3. У мене рідко бувають запори.
4. У мене рідко бувають головні болі.
5. Я рідко втомлююся.
6. Я майже завжди відчуваю себе цілком щасливим.
7. Я впевнений в собі.
8. Я практично ніколи не червонію.
9. У порівнянні зі своїми друзями я вважаю себе цілком сміливою людиною.
10. Я червонію не частіше, ніж інші.
11. У мене рідко буває серцебиття.

«Методика шкільної тривожності Філіпса»

Приладдя: аркуші паперу й ручки.

Порядок роботи: учням пропонується: «зараз вам будуть запропоновані запитання про те, як ви себе почуваєте в школі. Намагайтеся відповідати щиро і правдиво, тут немає правильних або неправильних, хороших чи поганих відповідей. над запитанням довго не замислюйтесь. На аркуші паперу для відповідей угорі напишіть своє ім'я, прізвище і клас. Відповідаючи на запитання, записуйте його номер і відповідь «+», якщо погоджуєтесь, та «-», якщо ні. Тест складається з 58 запитань, які я вам зараз зачитаю».

Тест опитувальника:

1. Чи важко тобі встигати разом із класом?
 2. Чи хвилюєшся ти, коли вчитель каже, що збирається перевірити, наскільки ти знаєш матеріал?
 3. Чи важко тобі працювати в класі так, як цього хоче вчитель?
 4. Чи сниться тобі інколи, що вчитель розлютився від того, що ти не знаєш уроку?
 5. Чи траплялося, що хтось із твого класу бив або вдарив тебе?
 6. Чи часто ти хочеш, щоб учитель не поспішав, пояснюючи новий матеріал, щоб ти зрозумів про що він каже?
-